

sygn. akt VII U 1311/23

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 18 czerwca 2024 roku

Sąd Okręgowy w Krakowie VII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w składzie:

Przewodniczący: Sędzia Sądu Okręgowego Stefania Zdunek-Waliczek

protokolant: Karina Irlik

po rozpoznaniu w dniu 21 maja 2024 roku w Krakowie

na rozprawie

sprawy R. M.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w K.

o wysokość emerytury i ustalenie kapitału początkowego

na skutek odwołania R. M.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w K.

z 9 marca 2023 roku znak (...)

z 14 marca 2023 roku znak (...)

I. zmienia zaskarżone decyzje w ten sposób, zobowiązuje Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w K. do ponownego ustalenia kapitału początkowego odwołującego R. M. z uwzględnieniem wynagrodzenia odwołującego w (...) za 1989 r. w wysokości 6 668 970 zł i za styczeń 1990 r. w wysokości 650 000 zł, oraz do przeliczenia emerytury odwołującego z uwzględnieniem wysokości ponownie ustalonego kapitału początkowego;

II. stwierdza, że Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w K. nie ponosi odpowiedzialności za nieustalenie ostatniej okoliczności koniecznej do wydania decyzji;

III. oddala odwołanie w pozostałej części.

sygn. akt VII U 1311/23

UZASADNIENIE WYROKU

Decyzją z 9 marca 2023 r., znak (...) -2004 Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w K. powołując się na przepisy ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych odmówił R. M. ponownego ustalenia wartości kapitału początkowego argumentując, że przedłożone dowody nie powodują zmiany wartości kapitału.

Decyzją z 14 marca 2023 r., znak (...) Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w K. powołując się na przepisy ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych odmówił R. M. prawa do przeliczenia emerytury wskazując w uzasadnieniu na wydanie 9 marca 2023 r. decyzji o odmowie przeliczenia kapitału początkowego. W uzasadnieniu organ rentowy wskazywał nadto, że zaświadczenie z Przedsiębiorstwa (...)

S.A. nie zostało uwzględnione, ponieważ dokument ten wystawiły osoby nieupoważnione do wydania zaświadczenia – zaświadczenie o zatrudnieniu i wynagrodzeniu ma prawo wydawać tylko istniejący zakład pracy lub jego następcą prawny.

W odwołaniu od powyższych decyzji R. M. wniósł o zmianę zaskarżonych decyzji i ponowne przeliczenie emerytury z uwzględnieniem okresów zatrudnienia i wynagrodzenia w (...) i (...) w K.. W ostatecznie sprecyzowanym żądaniu odwołania -na rozprawie w dniu 21 maja 2024 r. - odwołujący wniósł o przyjęcie do wyliczeń kapitału początkowego rzeczywistych zarobków z (...) za okres 1 kwietnia 1989 r. – 17 kwietnia 1990 r. w miejsce przyjętego przez ZUS wynagrodzenia minimalnego i następcze przeliczenie emerytury.

W odpowiedzi na odwołanie Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w K. wniósł o oddalenie odwołania od obydwu decyzji – z argumentacją jak w zaskarżonych decyzjach wskazując, że za okres d 1.04.1989 r. do 17.04.1990 r. do wyliczeń kapitału początkowego odwołującego przyjęto wynagrodzenie minimalne.

Bezspornym było, że odwołujący R. M. w okresie od 1 kwietnia 1989 r. do 17 kwietnia 1990 r. był zatrudniony w (...) w K. w pełnym wymiarze czasu pracy na stanowisku dyrektora Zakładu.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny sprawy:

R. M. 1 kwietnia 1989 r. zawarł z (...) w K. umowę o pracę, która przyznawała mu stawkę wynagrodzenia zasadniczego w wysokości 100 000 zł miesięcznie oraz dodatek funkcyjny 39 600 zł miesięcznie.

dowód: umowa o pracę, akta osobowe odwołującego R. M.; zeznania odwołującego R. M.

Od dnia 16 czerwca 1989 r. wynagrodzenie zasadnicze odwołującego wzrosło i wynosiło 230 400 zł miesięcznie; dodatek funkcyjny pozostał bez zmian.

dowód: pismo Zarządu (...) z 30 czerwca 1989 r., akta osobowe odwołującego; zeznania świadka J. Ż.

Od dnia 1 września 1989 r. wynagrodzenie zasadnicze R. M. wynosiło 300 000 zł miesięcznie, a dodatek funkcyjny 50 000 zł.

dowód: protokół nr (...) posiedzenia Prezydium Zarządu (...) z 8 września 1989 r., akta osobowe odwołującego; zeznania świadka J. Ż.

Od dnia 1 stycznia 1990 r. decyzją Prezydium Zarządu (...) przyznano odwołującemu tzw. dodatek przejściowy w wysokości 300 000 zł miesięcznie.

dowód: pismo Zarządu (...) z 17 lutego 1990 r., akta osobowe odwołującego

Za kwiecień, maj i czerwiec 1989 r. wypłacono odwołującemu wynagrodzenie w wysokości 139 600 zł miesięcznie, za miesiące lipiec i sierpień 1989 r. po 270 000 zł miesięcznie, za wrzesień i październik po 350 000 zł miesięcznie. W listopadzie i grudniu 1989 r. odwołującemu wypłacono wynagrodzenie w wysokości 875 000 zł miesięcznie, z czego 300 000 zł tytułem wynagrodzenia zasadniczego, 50 000 zł tytułem dodatku funkcyjnego i 525 000 zł tytułem premii.

dowód: listy płac pracowników umysłowych za kwiecień-grudzień 1989 r.;

Dodatkowo, pracodawca wypłacił powodowi z puli premiowania: 65 200 zł w czerwcu 1989 r.; 726 000 zł (za drugi kwartał 1989 r.) w lipcu 1989 r.; 1 335 000 zł (za III kwartał) 1989 r.; 890 320 zł (za listopad i grudzień) w grudniu 1989 r. oraz, dodatkowo, 383 250 zł za październik 1989 r. – również w grudniu 1989 r.

dowód: listy premii pracowników umysłowych; kartoteka zarobkowa R. M.

Za styczeń 1990 r. wypłacono odwołującemu wynagrodzenie w wysokości 650 000 zł, z czego 300 000 zł tytułem wynagrodzenia zasadniczego, 50 000 zł tytułem dodatku funkcyjnego i 300 000 zł tytułem dodatku przejściowego.

dowód: lista płac pracowników umysłowych za styczeń 1990 r.

Za luty, marzec i kwiecień 1990 r. wynagrodzenie zostało naliczone dla odwołującego, jednak nie zostało mu faktycznie wypłacone – z uwagi na potrącenia. Za luty naliczono 350 00 zł, za marzec 650 000 zł, a za kwiecień 224 000 zł.

dowód: lista płac pracowników umysłowych za luty-kwiecień 1990 r.; zeznania świadka J. Ż.

Pracodawca wypłacając wynagrodzenie gotówką, wymagał potwierdzenia odbioru wynagrodzenia poprzez podpis na liście płac. Pracownikom wypłacane były takie kwoty, jakie wynikają z list płac – co miesiąc. Premie były wypłacane w oparciu o listy premiowania. Odwołującemu wypłacono wszystkie premie ujęte w listach premiowania.

dowód: zeznania świadka J. Ż.; zeznania odwołującego R. M.

Ustalając stan faktyczny sprawy, Sąd oparł się na dowodach z dokumentów przedłożonych przez R. M. w toku postępowania sądowego, a to kartotek zarobkowych, list płac pracowników umysłowych, list premii pracowników umysłowych, dokumentów zgromadzonych w aktach osobowych odwołującego, w szczególności dotyczących zmian wynagrodzenia odwołującego, a nadto dowodu z zeznań świadka J. Ż. oraz odwołującego R. M.. Podkreślić należy, że autentyczność przywołanych wyżej dokumentów nie budziła wątpliwości Sądu ani stron, a ich treść co do zasady znalazła potwierdzenie w zeznaniach świadka i odwołującego, które Sąd ocenił jako wiarygodne, albowiem korespondowały z treścią dokumentów co do zasady, a nadto były spójne i logiczne. Sąd odnotował, że część list premiowania została przedłożona w oryginale, i są one wówczas opatrzone podpisem odwołującego, kwitującego w ten sposób wypłatę, a część to sporządzone przez kalkę kopie, które wówczas – co zrozumiałe, nie zawierają podpisów osób, które premię otrzymały. Zdaniem Sądu, nie odbiera to jednak wiarygodności tym dokumentom co do faktu naliczenia i wypłacenia odwołującemu premii we wskazanych na tych listach kwotach, bowiem wypłata rzeczonych premii została każdorazowo ujęta w kartotece zarobkowej odwołującego, co zdaniem Sądu stanowi dowód wypłacenia tychże premii.

Sąd nie uznał za wiarygodny w sprawie dowód zaświadczenia o wysokości wynagrodzenia tzw. Rp-7 z 31 grudnia 2003 r., zakwestionowanego przez organ rentowy, trafnie bowiem Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w K. zarzucał, że wystawca rzeczzonego zaświadczenia w dacie jego wystawienia nie miał uprawnień do sporządzenia takiego dokumentu, nie będąc ani pracodawcą, ani następcą prawnym zlikwidowanego pracodawcy. Co więcej, kwoty ujęte w zaświadczeniu nie korelują z kwotami wynikającymi z dokumentów kadrowo-płacowych złożonych przez odwołującego w toku postępowania sądowego – są wyższe w nieuzasadniony niczym sposób.

Sąd zważył, co następuje :

Odwołanie okazało się być w przeważającej części zasadne.

Zgodnie z art. 173 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych dla ubezpieczonych urodzonych po dniu 31 grudnia 1948 r., którzy przed dniem wejścia w życie ustawy opłacali składki na ubezpieczenie społeczne lub za których składki opłacali płatnicy składek, ustala się kapitał początkowy. Stosownie do art. 174 ustawy kapitał początkowy ustala się na zasadach określonych w art. 53, z uwzględnieniem ust. 2-12 (ust. 1). Przy ustalaniu kapitału początkowego przyjmuje się przebyte przed dniem wejścia w życie ustawy: okresy składkowe, o których mowa w art. 6; okresy nieskładkowe, o których mowa w art. 7 pkt 5; okresy nieskładkowe, o których mowa w art. 7 pkt 1-3 i 6-12, w wymiarze nie większym niż określony w art. 5 ust. 2 (ust. 2). Podstawę wymiaru kapitału początkowego ustala się na zasadach określonych w art. 15, 16, 17 ust. 1 i 3 oraz art. 18, z tym że okres kolejnych 10 lat kalendarzowych ustala się z okresu przed dniem 1 stycznia 1999 r. (ust. 3). Zgodnie natomiast z art. 15 ustawy podstawę wymiaru emerytury i renty stanowi ustalona w sposób określony w ust. 4 i 5 przeciętna podstawa wymiaru składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe lub na ubezpieczenie społeczne na podstawie przepisów prawa polskiego

w okresie kolejnych 10 lat kalendarzowych, wybranych przez zainteresowanego z ostatnich 20 lat kalendarzowych poprzedzających bezpośrednio rok, w którym zgłoszono wniosek o emeryturę lub rentę, z uwzględnieniem ust. 6 i art. 176 (ust. 1).

Odnosząc się do możliwości uwzględnienia przy wyliczaniu kapitału początkowego odwołującego wynagrodzenia jakie miał on uzyskiwać w okresie 1 kwietnia 1989- 17 kwietnia 1990, będąc zatrudnionym w (...) w K. wskazać należało, że ustalenie wysokości kapitału początkowego następuje zgodnie z przepisami rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 17 sierpnia 2000 r. w sprawie szczegółowych zasad współpracy Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z ubezpieczonymi i płatnikami składek w zakresie ustalania kapitału początkowego, tj. na podstawie skompletowanej przez płatnika składek dokumentacji. Ponieważ kapitał początkowy jest w dużym uproszczeniu odtworzeniem wartości składek opłaconych na ubezpieczenie społeczne przed 1 stycznia 1999 r.- w myśl generalnej zasady do ustalenia jego podstawy wymiaru przyjmuje się te składniki wynagrodzenia z tytułu wykonywania pracy w ramach stosunku pracy, od których istniał obowiązek opłacania składek na ubezpieczenie społeczne; ponadto uwzględnia się wynagrodzenie przysługujące za okres, za który zostało ono wypłacone. Zaznaczyć równocześnie należy, że na etapie postępowania przed organem rentowym kwota zarobku lub dochodu stanowiącego podstawę wymiaru emerytury lub renty ma być wykazana i udowodniona przez ubezpieczonego środkami dowodowymi wymienionymi w § 21 ust. 1 Rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 11 października 2011 r. w sprawie postępowania o świadczenia emerytalno-rentowe, którymi są zaświadczenia pracodawcy lub innego płatnika składek, legitymacja ubezpieczeniowa lub inny dokument, na podstawie którego można ustalić wysokość wynagrodzenia, dochodu, przychodu lub uposażenia. Z kolei, zgodnie ze stanowiskiem przedstawionym w judykaturze, w postępowaniu sądowym nie obowiązują ograniczenia co do środków dowodowych stwierdzających wysokość zarobków lub dochodów stanowiących podstawę wymiaru emerytury wynikające z § 21 ust. 1 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 11 października 2011 r.

W myśl art. 116 ust. 5 ustawy, do wniosku w sprawie przyznania świadczeń powinny być dołączone dowody uzasadniające prawo do świadczeń i ich wysokości, określone w drodze rozporządzenia przez ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego. Stosownie zaś do § 21 Rozporządzenia Ministra Pracy i polityki Społecznej z dnia 11 października 2011 r. w sprawie postępowania o świadczenia emerytalno- rentowe środkiem dowodowym stwierdzającym wysokość wynagrodzenia, dochodu, przychodu oraz uposażenia przyjmowanego do ustalenia podstawy wymiaru emerytury lub renty są zaświadczenia pracodawcy lub innego płatnika składek, legitymacja ubezpieczeniowa lub inny dokument, na podstawie którego można ustalić wysokość wynagrodzenia, dochodu, przychodu lub uposażenia. W postępowaniu przed sądem na okoliczności mające istotne znaczenie w sprawie, można jednak przedstawiać wszelkiego rodzaju dowody przewidziane przez kodeks postępowania cywilnego (z umów, zaświadczeń, angaży, dokumentacji płacowej pracodawcy, zeznań świadków, stron, czy opinii biegłych), a do sądu należy, zgodnie z treścią przepisu art. 233 § 1 k.p.c., ocena wiarygodności i mocy tych dowodów. W postępowaniu odwoławczym (sądowym) możliwe jest prowadzenie na okoliczność dowodów wszelkich dopuszczalnych w nim dowodów, w szczególności dowodów przewidzianych przez przepisy kodeksu postępowania cywilnego. W tym zakresie nie obowiązują ograniczenia wynikające z § 21 ust. 1 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 11 października 2011 r. (aktualna uchwała Sądu Najwyższego z 27 maja 1985 r., III UZP 5/85).

W toku postępowania przed Sądem Okręgowym w Krakowie odwołujący zgodnie z rozkładem ciężaru dowodu obowiązany był wykazać wysokość rzeczywistych wynagrodzeń wypłaconych mu w (...) w K. w okresie kwiecień 1989 r.-kwiecień 1990 r., którego wliczenia do podstawy wymiaru kapitału początkowego żądał (a następnie, przeliczenia emerytury w oparciu o nowo ustalony kapitał początkowy). Odwołujący wykazał, że łączna wysokość kwot wypłaconych mu tytułem wynagrodzenia za pracę za 1989 r. w oparciu o listy płac wynosi 3 269 200 zł, a kwota premii wypłaconych za ten rok w oparciu o listy premii 3 399 720 zł, co daje łącznie 6 668 970 zł. Łączna kwota faktycznie wypłaconego odwołującemu wynagrodzenia za 1990 r. zamyka się natomiast kwotą 650 000 zł, wypłaconą mu za styczeń. W późniejszych miesiącach pracodawca co prawda naliczał odwołującemu wynagrodzenia, jednak nie wypłacał mu żadnych kwot - z uwagi na potrącenia, których dokonywał. Zauważyć należy, że oczywistym jest, że przyjęcie za ww. okres rzeczywistego wynagrodzenia w miejsce wynagrodzenia minimalnego będzie skutkowało

tak zmianą wartości kapitału początkowego na wyższy, jak i następnie, zwiększeniem kwoty emerytury, bowiem jak wynika z akt przedłożonych przez organ rentowy, do wyliczeń wysokości kapitału początkowego w ostatniej decyzji o ponownym ustaleniu kapitału początkowego z 3 stycznia 2018 r. przyjęto okres obejmujący m.in. 1989 i 1990 r.

Wobec powyższego, Sąd na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. uznając odwołanie za uzasadnione w tej części, zmienił zaskarżone decyzje w sposób wskazany w pkt I wyroku.

W pozostałej części odwołanie było niezasadne i jako takie podlegało oddaleniu na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. Jak wskazywano bowiem powyżej, kapitał początkowy jest w dużym uproszczeniu odtworzeniem wartości składek opłaconych na ubezpieczenie społeczne przed 1 stycznia 1999 r. - w myśl generalnej zasady do ustalenia jego podstawy wymiaru przyjmuje się te składniki wynagrodzenia z tytułu wykonywania pracy w ramach stosunku pracy, od których istniał obowiązek opłacania składek na ubezpieczenie społeczne; ponadto uwzględnia się wynagrodzenie przysługujące za okres, za który zostało ono faktycznie wypłacone. Zgodnie z utrwalonym w judykaturze poglądem, **niewypłacone pracownikowi wynagrodzenie za pracę nie stanowi podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne**. Podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe stanowi przychód (rozumiany według zasad określonych w przepisach o podatku dochodowym od osób fizycznych) między innymi z tytułu zatrudnienia w ramach stosunku pracy i taka jest też podstawa wymiaru składek na ubezpieczenie (tak uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 10 września 2009 r., I UZP 5/09). Przychodem, w rozumieniu ustawy o podatku dochodowym, są otrzymane lub postawione do dyspozycji podatnika w roku kalendarzowym pieniądze i wartości pieniężne oraz wartość otrzymanych świadczeń w naturze i innych nieodpłatnych świadczeń (art. 11 ust. 1 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych). Tak więc, przychodem, od którego wymierzana jest, w oparciu o art. 18 ustawy systemowej składka, są wszystkie otrzymane lub postawione do dyspozycji należności przysługujące pracownikowi, czyli wypłacone środki pieniężne. W konsekwencji, nie jest prawnie możliwe uwzględnianie w podstawie wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne pracowników jakichkolwiek należności, które nie stały się przychodem ze stosunku pracy w rozumieniu przepisów o podatku dochodowym od osób fizycznych, czyli nie zostały wypłacone pracownikowi lub pozostawione do jego dyspozycji. W związku z tym wynagrodzenie odwołującego za okres od lutego 1990 r. do kwietnia 1990 r. nie mogło zostać uwzględnione przy ustalaniu ani wysokości kapitału początkowego, ani, następnie, wysokości emerytury. Nie podlegają też wliczeniu do kapitału początkowego kwoty ujęte na listach płac jako „niepodatkowane”; zdaniem Sądu, brak jest dowodów na to, aby od tak określonych kwot odprowadzone zostały składki na ubezpieczenia społeczne. Odwołujący w swoich zeznaniach nie był w stanie zidentyfikować, z jakiego tytułu zostały mu wypłacone takie kwoty wskazując, że być może jest to zwrot kosztów użytkowania samochodu prywatnego do celów służbowych.

Brak było również podstaw, aby wliczyć do wynagrodzenia wypłaconego odwołującemu za 1989 r. jakiegokolwiek inne kwoty niż wynikające z przywołanych wyżej dokumentów w postaci list płac, list premii i kartoteki zarobkowej odwołującego – w szczególności, w oparciu o zaświadczenie o Rp-7 wystawione 31 grudnia 2003 r. przez byłych członków Prezydium Zarządu (...), nie istniejącego już wówczas zakładu pracy. Nie tylko zostało ono wystawione przez osoby nieuprawnione, ale, co więcej, ocenić należy je jako nierzetelne. Wyliczenie łącznej kwoty wynagrodzenia za 1989 r. na 7 427 770 zł nie znajduje oparcia w przedłożonej do akt dokumentacji płacowo-kadrowej, podobnie jak wskazanie wysokości wynagrodzenia za 1990 r. jako 1 874 000 zł.

Sąd nie stwierdził odpowiedzialności Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w K. za nieustalenie ostatniej okoliczności koniecznej do wydania decyzji. Zdaniem Sądu odwołujący w toku postępowania administracyjnego przed organem rentowym nie przedłożył wiarygodnych dowodów pozwalających na uwzględnienie jego wniosku w przedmiocie przeliczenia kapitału początkowego i, następnie, emerytury w oparciu o rzeczywiste wynagrodzenie wypłacone mu przez pracodawcę (...) w K.. Dopiero na etapie postępowania sądowego, w oparciu o powołane wówczas dowody, tak z dokumentów, jak i osobowych źródeł (zeznania świadka J. Ż. i przesłuchanie odwołującego) odwołujący wykazał rzeczywistą wysokość pobranego przez siebie wynagrodzenia w rzeczonym Zakładzie, co umożliwiło ustalenie, że zachodzą przesłanki do ponownego ustalenia kapitału początkowego i przeliczenia emerytury.